

Asia C-504/19**Tiivistelmä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohtaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä****Jättämispäivä:**

2.7.2019

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Tribunal Supremo (Espanja)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

25.6.2019

Kantajat:

Banco de Portugal

Fondo de Resolución

Novo Banco, S.A.

Vastaaja:

VR

Pääasian oikeudenkäynnin kohde

Kanteet, jotka on nostettu Audiencia Provincialin (maakunnallinen ylioikeus) tuomiosta, jolla on pysytetty ensimmäisessä oikeusasteessa annettu tuomio, jolla Novo Banco määrättiin palauttamaan kantajalle summa, jonka tämä oli sijoittanut Banco Espírito Santo, S.A:n Espanjan sivuliikkeen kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella hankkiakseen islantilaisen Kaupthing Bank -nimisen yhteisön etuoikeutettuja osakkeita.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

Asiassa on ratkaistava, ovatko unionin oikeudessa tunnustetut tehokasta oikeussuojaa koskeva perusoikeus ja oikeusvarmuuden periaate esteenä sille, että Portugalin viranomaisten elokuussa 2014 tekemällä päätöksellä vahvistetun oikeudellisen sääntelyn muutosta, josta on päätetty *jälkikäteen* joulukuussa 2015

tehdyllä päätöksellä, sovelletaan direktiivissä 2001/24 säädettyjen luottolaitosten uudelleenjärjestelytoimenpiteiden yhteydessä siten, että se vaikuttaa taannehtivasti vireillä oleviin oikeudenkäynteihin, jotka oli aloitettu ennen viimeksi mainitun päätöksen tekemistä.

Ennakkoratkaisukysymys

Onko Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan mukaisen tehokasta oikeussuojaa koskevan perusoikeuden, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklan mukaisen oikeusvaltion periaatteen ja oikeusvarmuutta koskevan yleisen oikeusperiaatteen mukaista tulkita direktiivin 2001/24/EY 3 artiklan 2 kohtaa siten, että sen mukaan muissa jäsenvaltioissa vireillä olevissa oikeudenkäynneissä tunnustetaan ilman eri muodollisuuksia kotivaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen päätöksen vaikutukset, vaikka tällaisella päätöksellä pyritään muuttamaan käsiteltävän asian vireillepanohetkellä voimassa ollutta lainsäädäntöä taannehtivin vaikutuksin, mikä tarkoittaa sitä, että tuomioistuinten tuomiot, jotka eivät ole kyseisen uuden päätöksen mukaisia, tehdään tehottomiksi?

Unionin oikeussäännöt, joihin on viitattu

Euroopan unionin perusoikeuskirja

47 artiklan ensimmäinen kohta.

Sopimus Euroopan unionista

2 artikla.

Luottolaitosten tervehdyttämisestä ja likvidaatiosta 4.4.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/24/EY

3 artiklan 2 kohta.

Kansalliset oikeussäännöt, joihin on viitattu

Vastaanottavan valtion (Espanja) kansallinen lainsäädäntö

Luottolaitosten tervehdyttämisestä ja likvidaatiosta annetun direktiivin 2001/24 täytäntöönpanemiseksi 22.4.2005 annettu laki 6/2005.

19 §, jonka otsikkona on ”Tervehdyttämistoimenpiteiden ja likvidaatiomenettelyjen vaikutukset ja julkaiseminen Espanjassa”, 1 momentti:

”Kun Euroopan unionin jäsenvaltiossa toimiluvan saaneen luottolaitoksen, jolla on ainakin yksi sivuliike tai joka suorittaa palveluja Espanjassa, osalta on toteutettu tervehdyttämistoimenpide tai aloitettu likvidaatiomenettely, tästä

aiheutuu ilman eri muodollisuuksia kaikki vaikutukset Espanjassa heti kun nämä vaikutukset aiheutuvat jäsenvaltiossa, jossa toimenpide on toteutettu tai likvidaatiomenettely aloitettu.”

Kotivaltion (Portugali) kansallinen lainsäädäntö

Direktiivin 2001/24 täytäntöönpanemiseksi 31.12.1992 annettu asetus (decreto-ley) nro 298/92 luotto- ja rahoituslaitosten yleisestä sääntelystä, 145 §.

3.8.2014 tehty Banco de Portugalin päätös.

29.12.2015 tehdyt Banco de Portugalin päätökset.

Tiivistelmä tosiseikoista ja pääasian oikeudenkäynnistä

- 1 Banco Espírito Santo, S.A. (jäljempänä BES) on portugalilainen yhtiö, joka harjoitti Espanjassa oman toimialansa mukaista toimintaansa sivuliikkeen välityksellä.
- 2 VR teki 10.1.2008 Banco Espírito Santo, S.A:n Espanjan sivuliikkeen Bilbaon konttorissa sopimuksen islantilaisen Kaupthing Bank -nimisen yhteisön etuoikeutettujen osakkeiden hankkimisesta 166 021 euron hintaan.
- 3 BES:ään vaikuttaneen vakavan kriisin vuoksi Banco de Portugalin hallitus (jäljempänä Banco de Portugal) toteutti tiettyjä ”ratkaisutoimenpiteitä” – kuten ne nimettiin – 3.8.2014 tehdyllä päätöksellä, jota muutettiin toisella, 11.8.2014 tehdyllä päätöksellä (jäljempänä Banco de Portugalin 3.8.2014 tekemä päätös), 31.12.1992 annetulla asetuksella (Decreto-Ley) nro 298/92 hyväksytyyn *luotto- ja rahoituslaitoksia koskevien yleisten sääntöjen* 145.º-C §:n ja sitä seuraavien pykälien, sellaisina kuin ne ovat muutettuina useilla myöhemmillä asetuksilla, mukaisesti.
- 4 Kyseisellä päätöksellä sovittiin perustettavaksi ”siltapankki” Novo Banco, S.A. (jäljempänä Novo Banco), jolle BES:n liiketoiminta luovutettiin osittain siirtämällä uudelle luovutuksensaajana olleelle yhteisölle päätöksen liitteessä 2 kuvatut BES:n varat, velat ja varallisuuteen kuulumattomat erät. Kun BES:n Espanjan-sivuliikkeestä tuli Novo Bancon sivuliike, viimeksi mainitun liikesuhde VR:ään pysyi voimassa seurauksena siitä, että varat, jotka liittyivät riidanalaisten arvopapereiden tallettamiseen ja hallinointiin, konkreettisesti siirrettiin, ja sivuliike peri edelleen määrääjain palkkion kyseisen sopimuksen mukaisesti.
- 5 VR esitti helmikuussa 2015 Novo Banco, S.A:n Espanjan sivuliikkeelle vaatimuksen, jonka mukaan Kaupthing Bankin etuoikeutettujen osakkeiden ostomääräys olisi todettava mitättömäksi tahdonmuodostuksessa olleen virheen vuoksi ja Novo Banco pitäisi velvoittaa palauttamaan hänelle hänen sijoittamansa 166 021 euroa tai toissijaisesti kyseinen sopimus olisi määrättävä purettavaksi sillä perusteella, että pankki ei ollut täyttänyt huolellisuutta, lojaalisuutta ja

tietojen antamista koskevia velvoitteitaan, ja se olisi velvoitettava maksamaan hänelle 166 021 euron suuruinen vahingonkorvaus. Novo Banco vastusti vaatimusta ja väitti, että sillä ei ollut passiivilegitimaatiota, koska vahingonkorvausvastuu, jota siltä vaadittiin, oli velka, jota sille ei ollut siirretty 3.8.2014 tehdyn Banco de Portugalin päätöksen nojalla. Kyseisen päätöksen liitteessä 2 vahvistettiin, että Novo Bancolle luovutettiin kaikilta osin BES:n velkoihin sisältyvät vastuut kolmansiin osapuoliin nähden tai vastuut, jotka olivat tämän varallisuuden kuulumattomia erinä, poikkeuksena ”mitkä tahansa vastuut tai velvoitteet, erityisesti sellaiset, jotka perustuvat petokseen taikka rikosoikeudellisten tai hallinnollisten säännösten tai päätösten rikkomiseen”, joita pidettiin siirron ”ulkopuolelle jäävinä velkoina”.

- 6 Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Vitorian alioikeus) hyväksyi vaatimuksen 15.10.2015 antamallaan tuomiolla sillä perusteella, että 3.8.2014 tehdyn Banco de Portugalin päätöksen mukaan riidan kohteena olevat velat oli siirretty Novo Bancolle. Se katsoi, että tahdonmuodostuksessa oli ollut virhe, koska BES ei ollut ilmoittanut asianmukaisesti kantajalle, joka oli ollut 68-vuotias tehdessään sopimuksen ja jolla ei ollut rahoitusalan koulutusta, hänen hankkimiansa etuoikeutettujen osakkeiden luonteesta ja riskeistä. Näin ollen se totesi sopimuksen pätemättömäksi tahdonmuodostuksessa olleen virheen perusteella ja määräsi Novo Bancon palauttamaan kantajalle 166 021 euroa, jotka tämä oli maksanut etuoikeutetuista osakkeista.
- 7 Novo Banco valitti tuomiosta vedoten siihen, että siltä puuttui passiivilegitimaatio, koska vaaditut vastuut olivat jääneet BES:n varallisuuteen. Se toimitti 26.1.2016 esittämällään kirjelmällä oikeudenkäyntiasiakirjoihin kaksi päätöstä, jotka Banco de Portugal oli tehnyt 29.12.2015 (jäljempänä 29.12.2015 tehdyt Banco de Portugalin päätökset), joissa täsmennettiin, että kyseessä olivat vastuut, joita ei ollut siirretty Novo Bancolle:

”Mitkä tahansa velvoitteet, takuut, vastuut tai sitoumukset, joita on annettu minkä tahansa yhteisöjen liikkeeseen laskemien rahoitusinstrumenttien myynnin, rahoituksen välityksen, sopimuksentekomenettelyn tai jakelun yhteydessä – –”.
- 8 Kyseisissä päätöksissä määrättiin niin ikään, että BES:n velkoihin, joita ei ollut siirretty Novo Bancolle, kuuluivat erityisesti ”kaikki korvaukset, joita liittyy ennen päivämäärää 3.8.2014 tehtyjen sopimusten – – täyttämättä jättämiseen” ja ”kaikki korvaukset ja saatavat, jotka perustuvat siihen, että BES:n rahoitus- ja investointipalvelujen tarjoajana toteuttamat liiketoimet kumotaan” sekä ”mitkä tahansa vastuut, jotka ovat minkä tahansa liitteessä I kuvatun menettelyn kohteena”, missä yhteydessä viitattiin useisiin oikeudenkäynteihin, jotka olivat vireillä eri valtioissa, mukaan lukien VR:n aloitteesta vireillä ollut oikeudenkäynti.
- 9 Lopuksi edellä mainituissa 29.12.2015 tehdyissä Banco de Portugalin päätöksissä määrättiin, että ”siltä osin kuin mitkä tahansa varat, velat tai varallisuuden kuulumattomat erät – – olisi pitänyt jäädä BES:n varallisuuteen mutta ne on

todellisuudessa siirretty Novo Bancolle, kyseiset varat, velat tai varallisuuden ulkopuoliset erät siirretään tällä päätöksellä uudelleen Novo Bancolta BES:lle 3.8.2014 lukien”.

- 10 Banco de Portugal perusteli näitä muutoksia päätöksissään tarpeella taata julkisena päätöksentekoviranomaisena ”siirron rajausta” koskevan määritelmän varmuus ja siten BES:ään sovellettavan ratkaisutoimenpiteen tehokkuus BES:ltä Novo Bancolle siirrettyjä varoja, velkoja ja varallisuuden ulkopuolisia eriä koskevissa useissa eri oikeudenkäynneissä.
- 11 Audiencia Provincial hylkäsi kuitenkin kanteen ja pysytti ensimmäisessä oikeusasteessa annetun tuomion.
- 12 Novo Banco teki Audiencia Provincialin tuomiosta prosessivirheeseen perustuvan tuomion purkamista koskevan hakemuksen ja kassaatiovalituksen, jotka ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin on ottanut tutkittavaksi.

Pääasian asianosaisten keskeiset perustelut

- 13 Kantajat eli kassaatioasian valittajat väittävät lähinnä, että Novo Bancolta puuttuu passiivilegitimaatio, koska BES:n vastaavaa velkaa ja vastaavia vastuuta ei siirretty, ja että joka tapauksessa vastuu, joka saattaisi johtua Kaupthing Bankin etuoikeutettujen osakkeisiin liittyvän sopimuksen purkamisesta pysyy BES:n oikeuspiirissä. Ne vetoavat tässä yhteydessä edellä mainittuihin 29.12.2015 tehtyihin Banco de Portugalin kahteen päätökseen.
- 14 Kantajat nojautuvat säännökseen, jonka mukaan kotivaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen päätöksillä on oltava vaikutuksia ”ilman eri muodollisuuksia” muissa jäsenvaltioissa, ja väittävät, että Novo Bancoa vastaan esitettyjä vaatimuksia ei pidä ratkaista sen oikeudellisen sääntelyn perusteella, joka oli voimassa, kun vaatimus esitettiin, vaan niiden muutosten mukaisesti, joita tehtiin 29.12.2015 tehdyillä Banco de Portugalin päätöksillä sen jälkeen kun oikeudenkäynti oli pantu vireille ja tuomio oli annettu ensimmäisessä oikeusasteessa. Ne väittävät lopuksi, että vaikka Novo Banco tuomittaisiin lopullisella tuomiolla, tällä ei olisi missään tapauksessa vaikutuksia, koska kotivaltion toimivaltainen hallintoviranomainen on siirtänyt tällaisen velan uudelleen Novo Bancolta BES:lle huolimatta siitä, että oikeudenkäynti on vireillä.
- 15 Fondo de Resolución, joka on portugalilainen julkisoikeudellinen oikeushenkilö, joka tarjoaa taloudellista tukea Banco de Portugalin tekemien ratkaisutoimenpiteiden toteuttamiseen, viittasi perustellakseen intressiään osallistua oikeudenkäyntiin siihen, että 75 prosenttia Novo Banccon pääomasta oli myyty eräälle sijoitusrahastolle tammikuussa 2016 aloitetulla liiketoimella. Kauppasopimukseen otettiin se, mitä oli määrätty 29.12.2015 tehdyssä Banco de Portugalin kolmannessa päätöksessä (neutralisointipäätös), jonka mukaan Fondo de Resolución sitoutui korvaamaan tietyin edellytyksin Novo Bancolle tuomioistuinten tuomioista aiheutuvat velvoitteet eikä 29.12.2015 annetuissa

kahdessa päätöksessä määriteltyä varallisuuden rajausta muutettaisi. Kantajat vaativat lisäksi ennakkoratkaisukysymyksen esittämistä Euroopan unionin tuomioistuimelle.

Tiivistelmä ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 16 Päivänä, jona VR esitti vaatimuksen Novo Bancolle, kyseisen ”siltapankin” perustamisesta ja BES:n varojen ja velkojen siirtämisestä sille määrättiin 3.8.2014 annetulla Banco de Portugalin päätöksellä, joka oli annettu direktiivin 2001/24 täytäntöönpanosta annetun kansallisen lainsäädännön nojalla.
- 17 Tämä tuomioistuin totesi jo 29.11.2018 samankaltaisessa asiassa antamassaan tuomiossa nro 678/2018, että velat, jotka koostuvat laiminlyötyihin sopimusvelvoitteisiin perustuvista vastuista, erityisesti sijoituksiin liittyvien ilmoitus- ja neuvontavelvoitteiden osalta, oli siirretty BES:ltä Novo Bancolle, mistä syystä nämä vastuut eivät kuuluneet poikkeuksiin, joista oli määrätty 3.8.2014 tehdyssä Banco de Portugalin päätöksessä. Tämä tuomioistuin näet katsoi, että korvaus sopimusvelvoitteiden laiminlyönnistä ei ole vastuu, joka perustuisi petokseen tai sääntely-, rikos- tai hallinnollisten säännösten tai -päästösten rikkomiseen.
- 18 Tämä tuomioistuin toteaa 29.12.2015 tehdyistä Banco de Portugalin päätöksistä, että ei ole hyväksyttävissä, että hallintopäätöksellä, joka on tehty oikeudenkäynnin aloittamisen jälkeen, voitaisiin muuttaa sen sanamuotoa, sellaisena kuin se oli alun perin vahvistettu. Muilta osin direktiivin 2001/24 10 artiklan 2 kohdan e alakohdassa säädetään, että kotijäsenvaltion lainsäädännön mukaan määräytyvät erityisesti ”likvidaatiomenettelyn vaikutukset yksittäisten velkojien saatavien erillisperintään, *lukuun ottamatta niiden vaikutuksia vireillä oleviin oikeudenkäynteihin*, joista säädetään 32 artiklassa”. Nyt käsiteltävässä asiassa kantajat nojautuvat kuitenkin 29.12.2015 tehtyihin Banco de Portugalin päätöksiin, joissa kyllä todetaan, että niiden tarkoituksena on ”selventää” 3.8.2014 tehtyä Banco de Portugalin päätöstä, mutta todellisuudessa annetaan sille uusi sanamuoto taannehtivasti tämän viimeksi mainitun päätöksen voimaantulopäivästä lukien, kuten kyseisten päätösten edellä 7 kohdassa siteeratusta sanamuodosta ilmenee.
- 19 Riippumatta siitä, että 3.8.2014 tehdyllä Banco de Portugalin päätöksellä toteutetut ratkaisutoimenpiteet ovat, kuten Banco de Portugal ja Fondo de Resolución toteavat, direktiivin 2001/24 II osastossa tarkoitettuja tervehdyttämistoimenpiteitä eikä sen III osastossa tarkoitettu likvidaatiomenettely – ks. Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio 19.7.2016, Kotnik ym., C-526/14, EU:C:2016:570, 111 – 114 kohta – eikä kyseisen direktiivin III osasto ole näin ollen sovellettavissa, tämä tuomioistuin epäilee sitä, onko 29.12.2015 tehtyjen Banco de Portugalin päätösten vaikutusten toteutuminen ilman eri muodollisuuksia muissa jäsenvaltioissa kantajien esittämällä tavalla unionin oikeuden perussääntöjen ja yleisten periaatteiden mukaista.

- 20 Nämä epäilykset eivät liity siihen mahdollisuuteen, että toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä olisi taannehtivia vaikutuksia – ks. unionin tuomioistuimen tuomio 24.10.2013, LBI, C-85/12, EU:C:2013:697 – eikä siihen, että jotkin alun perin Novo Bancolle siirretyt velat olisi myöhemmin siirretty takaisin BES:lle.
- 21 Epäilykset liittyvät kantajien väitteeseen, jonka mukaan tervehdyttämistoimenpiteisiin sovellettavaan oikeudelliseen sääntelyyn tehtävät muutokset on hyväksyttävä vireillä olevissa oikeudenkäynneissä, jotka on aloitettu ennen 29.12.2015 tehtyjä Banco de Portugalin päätöksiä. Tällaisissa oikeudenkäynneissä on ratkaistava nimenomaan kysymys, joka liittyy varallisuuteen, joka on tosiasiallisesti siirretty Novo Bancolle ja sen tähän perustuvaa passiivilegitimaatiota vaatimuksen esittämishetkellä voimassa olevan oikeudellisen sääntelyn mukaisesti.
- 22 Kantajien perustelut johtaisivat siihen seuraukseen, että tässä oikeudenkäynnissä annettavalla langettavalla tuomiolla ei olisi käytännön vaikutusta, koska BES:ltä Novo Bancolle alun perin siirretyt velat on siirretty takaisin kyseisissä päätöksissä määrätyllä tavalla.
- 23 Tehokasta oikeussuojaa koskeva perusoikeus on tunnustettu myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa, ja tämä tuomioistuin epäilee sitä, ovatko vaikutukset, joita kantajat antavat 29.12.2015 tehdyille Banco de Portugalin päätöksille, tämän tehokkuuden mukaisia.
- 24 Unionin tuomioistuin totesi 15.10.1987 antamassaan tuomiossa Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football (Unectef) vs. Georges Heylens ym. (222/86, EU:C:1987:442, 15 kohta), että tehokas tuomioistuinvalvonta edellyttää, että asianomaiset voivat asiaan vaikuttavista seikoista tietoisina harkita, onko heidän etujensa mukaista saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi. Nyt käsiteltävässä asiassa kantaja aloitti oikeudenkäynnin Novo Banca vastaan valittamalla eräistä vastuista, jotka oli siirretty kyseiselle yhteisölle 3.8.2014 tehdyllä Banco de Portugalin päätöksellä, ja tästä aiheutui hänelle kuluja.
- 25 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi 19.3.1997 antamassaan tuomiossa Hornsby v. Kreikka, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa tunnustetusta oikeudesta tulisi näennäinen, jos allekirjoittajavaltioiden kansallisessa oikeudessa sallittaisiin se, että lopullinen tuomio, jolla riita on ratkaistu, olisi tehoton eikä sitä voitaisi panna täytäntöön, mikä tapahtuisi, jos 29.12.2015 tehdyille Banco de Portugalin päätöksille annettaisiin kantajien vaatima vaikutus ja jos Portugalin hallintoviranomaisen sallittaisiin ratkaista, onko tuomioistuimen tuomiolla tulkittu oikein 3.8.2014 tehdyllä Banco de Portugalin päätöksellä vahvistettua “siirron rajausta”.
- 26 Lopuksi epäilyksiä herättää, onko oikeusvarmuuden periaatteen mukaista, että sen jälkeen kun VR esitti vaatimuksen Novo Banca kohtaan, kun se oli BES:n

varallisuuden siirronsaajana oleva “siltapankki” vastaavilla ratkaisutoimenpiteillä määritellyn oikeudellisen kehyksen mukaisesti, koska katsotaan, että vastuu on siirretty vastaajana olevalle yhteisölle, toimivaltainen hallintoviranomainen voi muuttaa tätä oikeudellista kehystä kyseiseen oikeudenkäyntiin vaikuttavalla tavalla silloinkin, kun ensimmäisessä oikeusasteessa on jo annettu tuomio, millä voitaisiin tehdä pysyvä tuomio vaikutuksettomaksi.

TYÖASIAKIRJA